

En la mort de l'escenògraf i director

El llegat de Fabià Puigserver

Fabià Puigserver i Sala se n'ha anat deixant com a principal herència els fonaments del primer teatre públic del país, és a dir, el model de teatre que funciona gràcies al suport de les institucions, però que n'és totalment independent.

L'ha mort un veí que no era el del teatre. En una nota terriblement informativa, el Teatre Lliure feia públic, el dia 31 de juliol passat, que Fabià Puigserver havia mort el dia abans a causa de la sida. A banda d'aquesta nota, i per decisió de tot el grups del Lliure, ningú dels de la casa ha volgut dir res més. Josep Montanyès i Guillem-Jordi Graells es van remetre al comunicat emès i van afegir que "així és com ell ho volia".

Tot i que era una mort anunciada i que s'esperava el desenllaç d'un moment a l'altre, Josep Maria Morera, ex-director de la Mostra de València, va declarar: "Saber la seva mort ha estat com una pedrada al cap". Joan Font, dels Comediants, repetia un i altre cop: "Es injust que el destí faci aquestes jugades. ¡¡És molt injust!!". Rosa Maria Sardà va declarar: "La seva mort és massa greu, massa important. No se n'ha d'aprofitar ningú. El respecto massa per dir res i en aquests moments tinc massa dolor". Albert Boadella no va voler tampoc fer cap mena de declaració.

EL TEATRE: RAÓ I PASSIÓ

Fabià Puigserver, "aquest monstre del teatre" i peça clau en el teatre del país els darrers trenta anys, ja comença a ser recordat en temps passat.

Enguany es complia el trentè aniversari d'una activitat en el món del teatre que va començar el 1961 amb l'Agrupació Dramàtica de Barcelona i que encara continuaria ara amb la posada en marxa del projecte del nou Lliure al Palau de l'Agricultura de Montjuïc. Durant aquests anys, Fabià Puigserver en va passar més de verdes que de madures perquè hi havia molt a fer.

Es el moment dels records i els teoritzadors. Els crítics parlen de la seva figura des del punt de vista de la raó, va-

lorant el seu treball i contextualitzant-lo. La referència essencial és el Teatre Lliure. El crític Joan de Sagarra declarava: "Fabià Puigserver era l'ànima del Teatre Lliure. Tal com deia el seu manifest fundacional, el Lliure havia de ser un teatre d'art per a tothom, un teatre estable i un teatre amb vocació de teatre públic. El nou Lliure per al qual Puigserver ha lluitat fins al final, havia de conservar la triple definició del Lliure dels inicis però pensant en el segle XXI".

Per la seva banda, el també crític Joan Anton Benach destacava, del treball de Puigserver: "El seu rigor com a home de teatre, entenent el teatre com a concepte integral, integrador i integrat, és a dir, el model del Lliure. La seva proposta teatral va ser sempre absolutament moderna; ha salvat el teatre català de l'herència d'un realisme tronat fill d'una pobra tradició de clàssics catalans. Ha renovat l'escena. Com a director ha estat més un director-dramaturg que un director complet-maquinita de l'aparell d'actors. Ha estat un director de peces concretes, la concepció de les quals ha estat sempre encertada i precisa".

Però Fabià Puigserver, a banda de raó, era passió pel teatre. Iago Pericot ho defineix així: "Fabià era teatre, el teatre era la seva vida: hi cosia, hi estimava, hi vivia", i afegeix: "La seva ha estat la pèrdua d'un amic, i això és el més dur, perquè el teatre queda, però la seva és una amistat que se'n va".

Pere Planella, un dels fundadors del Lliure, destaca el Fabià *mestre*: "La seva generositat i confiança en gent jove com ho era jo o el Lluís Pasqual als inicis. Aquest fet indica un tarannà especial per la seva banda. Va donar la seva ajuda de manera desinteressada".

Coralina Colom, professora del Departament de Veu de l'Institut del Teatre, recorda el Fabià *màgic*: "Tenia un do especial amb els elements que toca-

va. Podia agafar un objecte qualsevol i traure-li una bellesa i un significat que el convertien en un complement únic en una dramatització".

EL LLIURE DEL FUTUR

Fabià Puigserver va aparèixer per última vegada en públic el 29 d'abril passat per presentar la maqueta del nou Lliure al Palau de l'Agricultura de Montjuïc. Per fi existia un suport sòlid a la somniada Fundació Teatre Lliure-Teatre Públic de Barcelona. Puigserver, que no veurà aquest teatre, se n'ha anat esperançat. A començament de juliol Pasqual Maragall i el ministre de Cultura, Jordi Solé Tura, van visitar Puigserver a l'hospital i es van comprometre sincerament a dur l'obra endavant.

De fet, a inicis d'aquest estiu, el ministre va ser el quart *mosqueter* a pronunciar el "tots per a un i un per a tots" i a entrar definitivament en la Fundació Teatre Lliure, de què ja formaven part l'Ajuntament, la Generalitat i la Diputació. Francesc Burguet i Ardiaca, crític teatral, declarava: "El millor homenatge que les institucions poden fer a Fabià Puigserver, a banda de tots els que evidentment prepararan aquests dies, és fer efectiu el projecte del Lliure el més aviat possible i sense baralles. És el que ell havia somniat".

Per al nou teatre, Puigserver ha deixat la maqueta i un quadern manuscrit on recull part de les seves idees: una proposta de l'espai teatral tenint en compte l'acte solemne, el ritual.

La pregunta és ara qui agafarà les regnes per tirar del carro. Lluís Pasqual és a París i té compromisos per a l'any que ve. L'Anna Lizaran està ara en altres projectes. El Lluís Homar, el Josep Montanyès... En el seu comunicat, el Teatre Lliure deixa la incògnita sense resoldre com a mínim fins al mes de setembre.

Xènia Bussé

Fabià Puigserver, un gegant de la cultura catalana

Separo dues expressions de Fabià Puigserver que la seva fidel amiga Carlota Soldevila m'ha fet avinent mentre ens condolíem pel traspàs de l'artista. La primera, pronunciada mentre confegia una relació de la seva obra per a una exposició: "He treballat molt...". L'altra es referia a la molta feina que li quedava per fer.

Entre una i altra expressió hi ha una atapeïdíssima història de 30 anys de professió iniciada a casa nostra el 1961, poc després del retorn de l'exili amb l'escenografia de *Les aventures d'en Massagan*, de l'ADB, i closa recentment amb aquesta meravella que ha estat *Història d'un soldat* presentada al Lliure. L'arc del pont el cobreixen prop de 150 realitzacions, bàsicament escenografies i figurins i també una substancial aportació com a responsable integral dels muntatges. En aquesta tasca, gegantina en el pla quantitatiu i absolutament transcendent en el qualitatiu, són presents pràcticament totes les instàncies escèniques catalanes més representatives dels últims decennis: ADB, Escola

Adrià Gual, Centre Dramàtic, Teatre Capsa, Teatre del Liceu, Teatre Grec, Esbart de Rubí, etc. Fora del principat va col·laborar amb els teatres més importants de Madrid, amb l'òpera de la

Zarzuela, de la Monnaie de Brusselles, amb les de Berna i Zuric, Comedie Française, televisió polonesa...

A banda de ser el creador no sols del teatre Lliure —la gran referència de la seva carrera professional—, sinó també el 1966 i juntament amb Francesc Nello del GTI. Posteriorment, 1974, va fundar junt amb Guillem Jordi Graells i Josep Muntanyès el Teatre de l'Escorpi. Tot plegat configura l'història més transcendent del teatre català modern en aquesta fusió excepcional d'altíssim rigor i riquesa creativa del seu treball i d'intensitat i extensió. I tanmateix podia esperar-se tant d'ell...

Nascut a Olot el 1938, pocs mesos després traspassava la fornera en braços d'una tia camí d'un exili transcorregut primer a Tolosa de Llenguadoc i continuat a Polònia.

L'obra de Puigserver està amarada de la seva riquíssima humanitat. En ell no es produeix la més mínima dissociació entre l'elegància, refinament i classe de les seves escenografies, figurins i muntatges escènics i el seu capteniment personal inspirat en el més autèntic i irrenunciable sentit de l'ètica. Tot

obeeix a una profunda coherència interna i a unes fidelitats absolutes. Persona d'una circular amplitud d'horitzons albirava un Lliure gran, generós i pluridisciplinari. I al futur del Lliure va esmerçar les últimes energies significades en la realització de la imponent maqueta i projecte de la futura seu a Montjuïc al mateix temps que estava atrafegat dirigint la nova decoració de la casa mare de Gràcia.

Per tot això i per molt més, em nego a afirmar que ens ha deixat només un gran home de teatre. Fabià Puigserver ha estat un gegant de la cultura catalana.

Jaume Comellas

